

Warszawa, 13 listopada 2018 r.

Opinia do ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego

(druk nr 1011)

I. Cel i przedmiot ustawy

Opiniowana ustawa dostosowuje system prawa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 października 2017 r. (sygn. akt SK 31/15), stwierdzającego niezgodność art. 778¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (dalej jako k.p.c.) z Konstytucją.

Trybunał uznał, że wskazany wyżej przepis w zakresie, w jakim dopuszcza nadanie tytułowi egzekucyjnemu zasądzającemu określone zobowiązanie od spółki jawnej, klauzuli wykonalności przeciwko byłemu wspólnikowi tej spółki, niebędącemu już jej wspólnikiem w chwili wszczęcia postępowania w sprawie, w której ów tytuł egzekucyjny został wydany, nie odpowiada gwarancjom wyrażonym w art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 ustawy zasadniczej. Rozstrzygnięcie TK dotyczyło jednego z wyjątków przewidzianych w k.p.c., umożliwiającego prowadzenie egzekucji przeciwko podmiotowi, który nie został wymieniony w treści samego tytułu egzekucyjnego. Wyjątek ten ustawodawca wprowadził niejako w ramach dopełnienia norm materialnoprawnych zawartych w ustawie z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (dalej jako k.s.h.), z których wynika m.in., iż każdy wspólnik spółki jawnej odpowiada za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem solidarnie z pozostałymi wspólnikami oraz ze spółką (art. 22 § 2 k.s.h.) oraz że wierzyciel spółki może prowadzić egzekucję z majątku wspólnika dopiero wtedy, gdy egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna (art. 31 § 1 k.s.h.).

W istocie art. 778¹ k.p.c. ustanawia uproszczony sposób uzyskania tytułu wykonawczego przeciwko wspólnikowi spółki jawnej, a ponadto spółki partnerskiej, spółki komandytowej lub spółki komandytowo-akcyjnej, z wykorzystaniem wyłącznie postępowania klauzulowego,

w którym wystarczy wykazać, że egzekucja przeciwko spółce była bezskuteczna lub okoliczności sprawy wskazują, iż właśnie taką się okaże. I jakkolwiek wypowiedź Trybunału, ze względu na ograniczenie jego kognicji zakresem zaskarżenia, odnosiła się wprost jedynie do sytuacji byłego współnika spółki jawnej, to nie ulega wątpliwości, że analogiczne zarzuty mogą być kierowane pod adresem tej części dyspozycji zakwestionowanego przepisu, która dopuszcza nadanie klauzuli wykonalności także przeciwko byłym współnikom pozostałych spółek osobowych. Wiąże się to z tym, że art. 778¹ k.p.c. został w tym przypadku oceniony z punktu widzenia wypełnienia standardu prawa do sądu, który ma wymiar uniwersalny.

Zdaniem TK, rozwiązanie przyjęte w art. 778¹ k.p.c. narusza art. art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji przez to, że pozbawia byłego współnika, przeciwko któremu może zostać wszczęte postępowanie egzekucyjne, możliwości obrony swoich interesów na etapie tzw. postępowania rozpoznawczego, podczas gdy w fazie egzekucji, czyli po nadaniu klauzuli wykonalności, nie będzie on już dysponował żadnym skutecznym środkiem procesowym. W szczególności uzyskaniu sądowego rozstrzygnięcia co do meritum sprawy nie służy zażalenie na postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności. Również art. 840 k.p.c., który reguluje instrument w postaci powództwa egzekucyjnego, nie daje byłemu współnikowi możliwości efektywnej obrony, albowiem w tym trybie nie można podważyć tytułu egzekucyjnego z uwagi na okoliczności, które mogły lub powinny być zostać przedstawione sądowi w postępowaniu rozpoznawczym. Jednocześnie podkreślić należy, że – w kontekście wiedzy o żądaniach wysuwanych w stosunku do spółki – sytuacja byłego współnika, jest całkowicie odmienna od sytuacji współników, którzy pozostają w danym momencie w spółce. Nierzadko więc dochodzi do tego, że wierzyciel występuje do sądu o rozstrzygnięcie sporu, który powstał między nim a spółką, zaś były współnik mający status dłużnika subsydiarnego nie tylko nie ma formalnej możliwości uczestniczenia w postępowaniu sądowym, ale w ogóle nawet nie wie, że takie postępowanie się toczy. O kształcie jego praw i obowiązków decyduje ostatecznie proces (postępowanie nakazowe), w którym nie bierze udziału i tym samym nie korzysta z prawa do wysłuchania.

W związku z przedstawionym stanowiskiem Trybunału, w art. 778¹ k.p.c. ma zostać dodane zdanie drugie (art. 1 noweli), które wyłączy możliwość stosowania opisanej powyżej instytucji rozszerzonej wykonalności tytułu egzekucyjnego w odniesieniu do byłych współników wszystkich spółek osobowych. W konsekwencji zatem zostanie im przywrócone prawo dostępu do sądu oraz prawo do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej. Zarazem na gruncie

k.p.c. utrzymany zostanie swoisty przywilej wierzycieli spółek osobowych, jaki statuuje art. 778¹ k.p.c. w aktualnym brzmieniu, gdyż – jak zauważył TK – wpływa to na atrakcyjność tego typu spółek w obrocie prawnym.

Wypada także nadmienić, że wobec potrzeby możliwie szybkiej realizacji wskazań Trybunału w art. 2 ustawy przyjęto zasadę bezpośredniego działania nowego prawa.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Projekt ustawy został wniesiony przez Senat. Pierwsze czytanie projektu odbyło się na 68. posiedzeniu Sejmu, w dniu 13 września 2018 r., po czym projekt został skierowany do Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach. W dniu 4 października 2018 r. Komisja przyjęła sprawozdanie, w którym zarekomendowała uchwalenie projektu ustawy w brzmieniu zaproponowanym przez Senat.

Drugie czytanie projektu miało miejsce w trakcie 71. posiedzenia Sejmu, w dniu 8 listopada 2018 r. Na tym samym posiedzeniu Sejm uchwalił ustawę zgodnie z rekomendacją Komisji.

III. Uwagi szczegółowe

Ustawa nie wywołuje zastrzeżeń legislacyjnych.

Ekspert ds. legislacji

Katarzyna Konieczko